

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

3 КУРС

1. Д. Шостакович: постать, колізії творчого шляху, особливості еволюції стилю. Д. Шостакович – оперний драматург. “Катерина Ізмайлова”.

Творчій шлях композитора, особливості особистого свтосприйняття. Філософський погляд на життя у музичних творах. Особливості жанрових пріоритетів на різних творчих етапах: періодизація, еволюція стилю. Жанровий діапазон творчості: звязок з культурною традицією та новизна трактовки жанрів. Сильові особливості творчості: узагальненість мислення, філософсько-психологічний зміст, загострення конфліктів, напружений драматизм, динамічність та строга логіка музичного мислення, велика роль поліфонічного стилю.

Д. Шостакович – оперний драматург. “Катерина Ізмайлова”: сюжет опери в співставленні з літературним першоджерелом – переосмислення та нова трактовка образу Катерини в опері. Жанр трагедії-сатири. Образи, музична мова та інтонаційні риси протилежних інтонаційних сфер. Особливості драматургії.

Питання для самоперевірки

1. Дайте характеристику історичних, суспільно-політичних і соціокультурних умов, в яких формувалась художня особистість Д. Шостаковича.
2. Жанрова номенклатура творчості Д. Шостаковича. Традиції і новаторство у тлумаченні головних жанрів (опера, симфонія, кантата, інструментальний ансамбль).
3. Місце музики для театру і кіно в творчій еволюції композитора.

Завдання для самостійної роботи

Прочитати повість «Леді Макбет Мценського повіту» М. Лєскова. Співставити образ Катерини у повісті М. Лєскова і опері Шостаковича, виокремити спільні і відмінні риси.

Література.

1. Шостаковичу посвящается: Сб.ст. к 90-летию композитора (1906-1996). М., 1997.
2. Акопян Л. Феномен Шостаковича: опыт феноменологии творчества. СПб, 2004.
3. Арановский М. Инакомыслящий // Музыкальная академия. 1997. №4.
4. Бобровский В. О некоторых чертах стиля Шостаковича шестидесятых годов. Статья первая // Музыка и современность Вып. 8.. М.,1974.
5. Бобровский В. Шостакович в моей жизни // Советская музыка. – 1991. - №9.
6. Валькова В. Сюжет Голгофы в творчестве Шостаковича // Шостакович: между мгновением и вечностью. СПб., 2000.
7. Енукидзе Н. Оперная пародия начала века и русский музыкальный театр 20-30-х годов // Шостаковичу посвящается: сб.ст. к 90-летию композитора.
8. Житомирский Д. Шостакович // Музыкальная академия. 1993. №3.
9. Мейер К. Шостакович. Жизнь. Творчество. Время. СПб, 1998.
10. Орлов Г. «При дворе торжествующей лжи». Размышления над биографией Шостаковича // Д. Д. Шостакович. Сб.ст. к 90-летию со дня рождения. СПб., 1996.
11. Письма к другу: письма Д. Д. Шостаковича к И. Д. Гликману. М.- СПб., 1993.
12. Сабина М. Было ли два Шостаковича? // Музыкальная академия. 1997. №4.

2. Д. Шостакович – симфоніст.

Еволюція симфонічного стилю (від VIII до XIV та XV симфонії). Стильові тенденції пізнього періоду творчості.

Риси та прояви художньої свідомості Д. Шостаковича в контексті культури епохи: філософська сутність художнього світосприйняття (етична тема у творчості: перетини і паралелі з персоналіями художньої культури). Симфонізм Д. Шостаковича: музична спадкоємність традицій та масштаби новаторства. Жанрова типологія симфоній. Особливості драматургії, композиційні закономірності симфонічного циклу, що склалися у творчості до Сьомої симфонії включно (принципи наскрізного розвитку, дії – контрдії, інтенсивних інтонаційних та тематичних перетворень, драматургія конфлікту та кульмінації твору, екстенсивність репріз і код, ладовий колорит музичної мови, функція інструментальних монологів, перевага чистих тембрів та ін.).

Рух музичного стилю від VIII до XIV та XV симфонії. Філософсько-етичний зміст, авторський задум та драматургія VIII симфонії (особливості музичного втілення образно-інтонаційних сфер, жанрові витоки тематизму, реалізація конфлікту, музична мова та стиль). Філософська та драматургічна самобутність концепції XIV симфонії: тема “життя і смерті”, “смерті і безсмертя”, трагічність (реквієм), елегійність тощо. Інтонаційно-

образні сфери скорботної рефлексії та агресивної енергії. Оригінальність виконавчого складу симфонії. Жанр пасакалії, скерцо, токати в симфонічних концепціях Д. Шостаковича. Дискусійність пізнього періоду творчості Д. Шостаковича (постать композитора в центрі музикознавчої полеміки: “офіційний” та “справжній” Д. Шостакович). “Дивний світ” пізнього періоду творчості. Загадки авторського задуму XV симфонії: зовнішня простота, традиційність побудови, втілення принципу “бінарних опозицій” в музичному стилі; “метафізика дитячого” – філософський символ повороту концепції симфонії до теми смерті; складності інтерпретації задуму в контексті загадкового використання цитат (“Вільгельм Телль” Россіні, фінал “Валькірії” Вагнера, автоцитата – тема нашестя із VII симфонії).

Питання для самоперевірки

1. Які існують принципи класифікації симфоній Д. Шостаковича?
2. Жанрова типологія симфоній Д. Шостаковича.
3. Назовіть головні етапи еволюції симфоній композитора і культурні чинники цього процесу.

Завдання для самостійної роботи

Друга і Третя одночастинні симфонії Шостаковича як приклади культури музичного авангарду.

Література.

1. Горюхина Н. А. Потрясающий душу Реквием (статья о 14 симфонии).
2. Шостаковичу посвящается: Сб.ст. к 90-летию композитора (1906-1996). М., 1997.
3. Акопян Л. «Художественные открытия» Четырнадцатой симфонии // Музыкальная академия. 1997. №4.
4. Арановский М. Пятнадцатая симфония Шостаковича и некоторые вопросы музыкальной семантики // Вопросы теории и эстетики музыки. Вып. 15.. Л., 1978.
5. Бобровский В. О некоторых чертах стиля Шостаковича шестидесятих годов. Статья первая // Музыка и современность Вып. 8. М., 1974.
6. Бобровский В. Претворение жанра пассакальи в сонатно-симфонических циклах Д. Шостаковича // Музыка и современность. Вып. 5. М., 1962.
7. Валькова В. Метафизика детского в творчестве Д. Шостаковича // Русская музыкальная культура. Современные исследования. М., 2004.
8. Валькова В. Сюжет Голгофы в творчестве Шостаковича // Шостакович: между мгновением и вечностью. Спб., 2000.

9. Валькова В. «Рыдать над смешным»: традиции русского юродства в творчестве Шостаковича // Искусство XX века: парадоксы смеховой культуры. Н.Новгород, 2001.
11. Корев Ю. О Пятнадцатой симфонии Шостаковича // Советская музыка. 1972. №9.
12. Левая Т. Поэтика иносказаний // Музыкальная академия. 1999. №1.
13. Левая Т. Тайна великого искусства (О поздних камерно-вокальных циклах Д.Шостаковича) // Музыка России. Вып.2. М.,1978.
14. Мазель Л. Симфонии Шостаковича. /Путеводитель/. М.,1960.
15. Орлов Г. Симфонии Шостаковича. Л., 1961.
16. Сабина М. Шостакович-симфонист: Драматургия. Эстетика. Стил. М.,1976.

3. Семінар: Камерно-інструментальна творчість Д. Шостаковича: жанрові та стильові тенденції.

- Від віолончельної сонати до скрипкової (1968) та альтової (1975) сонат Д. Шостаковича: еволюція стиля.
- Соната для скрипки та соната для альту як приклад пізнього стилю композитора: особливості композиції та драматургічна логіка творів. Визначення функції фіналу кожного з творів як результату розвитку та взаємодії тематизму.
- Філософічність погляду композитора, що втілена у названих творах: кінечне та безкінечне як два підсумки творів.

Література.

1. Шостаковичу посвящается: Сб.ст. к 90-летию композитора (1906-1996). М., 1997.
2. Акопян Л. Феномен Шостаковича: опыт феноменологии творчества. СПб, 2004.
3. Бобровский В. О некоторых чертах стиля Шостаковича шестидесятих годов. Статья первая // Музыка и современность. Вып. 8. М.,1974.
4. Бобровский В. Последнее сочинение Шостаковича // Проблемы музыкальной науки. Вып. 6. М., 1985.
5. К обсуждению 24 прелюдий и фуг Д. Шостаковича // Советская музыка. 1951. №6.
6. Левая Т. Поэтика иносказаний // Музыкальная академия. 1999. №1.
7. Левая Т. Тайна великого искусства (О поздних камерно-вокальных циклах Д.Шостаковича) // Музыка России. Вып.2. М.,1978.
8. Левина И. Об эволюции принципов циклической драматургии в квартетах Д. Шостаковича // Проблемы музыкальной драматургии XX века. М.,1983.

9. Мейер К. Шостакович. Жизнь. Творчество. Время. СПб, 1998.

**Семинар: Рисы симфоничного стилю пізнього періоду в творчості
Д. Шостаковича.**

- Філософсько-етична проблематика світової культури в пізніх симфоніях Д. Шостаковича.
- Філософський зміст та реалізація авторського задуму в музичній драматургії XIV симфонії Д. Шостаковича.
- Загадки пізнього симфоничного стилю Д. Шостаковича на прикладі XV симфонії.

Література.

1. Горюхина Н. А. Потрясающий душу Реквием (статья о 14 симфонии).
2. Акопян Л. Феномен Шостаковича: опыт феноменологии творчества. СПб, 2004.
3. Акопян Л. «Художественные открытия» Четырнадцатой симфонии // Музыкальная академия. 1997. №4.
4. Арановский М. Пятнадцатая симфония Шостаковича и некоторые вопросы музыкальной семантики // Вопросы теории и эстетики музыки. Вып. 15. Л., 1978.
5. Бобровский В. О некоторых чертах стиля Шостаковича шестидесятих годов. Статья первая // Музыка и современность Вып. 8. М., 1974.
6. Бобровский В. Претворение жанра пассакальи в сонатно-симфонических циклах Д. Шостаковича // Музыка и современность Вып. 5. М., 1962.
7. Бобровский В. Последнее сочинение Шостаковича // Проблемы музыкальной науки. Вып. 6. М., 1985.
8. Валькова В. Сюжет Голгофы в творчестве Шостаковича // Шостакович: между мгновением и вечностью. СПб., 2000.
10. Корев Ю. О Пятнадцатой симфонии Шостаковича // Советская музыка. 1972. №9.
11. Левая Т. Поэтика иносказаний // Музыкальная академия. 1999. №1.
12. Левая Т. Тайна великого искусства (О поздних камерно-вокальных циклах Д. Шостаковича) // Музыка России. Вып. 2. М., 1978.
13. Левина И. Об эволюции принципов циклической драматургии в квартетах Д. Шостаковича // Проблемы музыкальной драматургии XX века. М., 1983.
14. Мейер К. Шостакович. Жизнь. Творчество. Время. СПб, 1998.
15. Орлов Г. «При дворе торжествующей лжи». Размышления над биографией Шостаковича // Д. Д. Шостакович. Сб. ст. к 90-летию со дня рождения. СПб., 1996.
16. Орлов Г. Симфонии Шостаковича. Л., 1961.

17. Письма к другу: письма Д. Д. Шостаковича к И. Д. Гликману. М.- СПб., 1993.
18. Сабина М. Было ли два Шостаковича? // Музыкальная академия. 1997. №4.
19. Сабина М. Шостакович-симфонист: Драматургия. Эстетика. Стил. М.,1976.